

Forfatter: Aarestrup, Emil

Titel: Udvalgte digte

Citation: Aarestrup, Emil: "Udvalgte digte", i Aarestrup, Emil: *Udvalgte digte*, udg. af Dan Ringgaard , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1999, s. 263.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-aarestrup07val-shoot-idm139875153609632/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Udvalgte digte

4. Biedermeier og romantisme

Biedermeier er en tempereret idealisme eller, med et beslægtet udtryk, en poetisk realisme. Højromantikens idealistiske higen efter det fjerne nedtones til fordel for idealiseringen af det nære. Den sublimе erfaring, i hvilken subjektet henrykkes og går til – som f.eks. hos et andet forbillede, Schack Staffeldt – er et højspændt nerveanliggende og et filosofisk minefelt, hvis tilsyneladende verdensfjernhed, selv hos den unge mere nærtsansende Oehlenschläger eller hos den følsomme ironiker Jens Baggesen, blev de næste generationer for broget. En tilbagetrækning oven på højromantikens indsigter i sin egen umulige stræben fører over i den harmoniserende besindelse på det nære, vi kalder biedermeier, og som præger dansk litteratur og kultur langt hen over midten af århundredet. Spændingen mellem driften mod harmoni og erfaringen af dissonans neutraliseres af en idealisme til husbehov. Denne enorme kulturelle støddæmper afskaffer det høje i alt andet end dets kristne udgave, og det lave, i særdeleshed det erotiske. Tilbage står en borgerlig middelvej, som i de heldigste tilfælde overskrides af en kunst, der fordrer en finere lytten og dyrker en legende lethed i formen.

Romantismen er som sagt desillusioneret romantik og disharmonisk biedermeier. Idealismen hverken gentages eller modereres, den negeres og fører til tab af mening. Romantismen er eksileret, eksotisk, passioneret og ironisk, hvor biedermeier er hjemlig, kultiveret og tilstræbt naïv (jf. Lunding). Der er især i lyrikken ansatser til en dansk romantisme i 1830'erne, men den inddæmnes hurtigt i biedermeier. Denne litteraturhistorie er Brandes', og den får afgørende indflydelse på billedet af Aarestrup som én, der er på tværs og forud for sin tid. Tre store korpuser står i dag tilbage som romantistiske: Blichers noveller, Aarestrups digte og første del af Kierkegaards *Enten-Eller*.

Løsner vi lidt på den historiske dialektik af reaktioner og modreaktioner, og kigger vi ud over Europa, så opgår begrebet i en større bevægelse, der har at gøre med en øget sekularisering, en desillusion i forhold til den idealistiske ekspansion af erfaringen, som var gået forud, og en marginalisering af kunsten og kunstne-

263

ren. Sekulariseringen viser sig bl.a. som naturvidenskabens stadig mere uafviselige pegen på den empiriske virkelighed som den eneste virkelighed. Det er på én gang en mulighed og et tab, og kunsten reagerer imod det sidste ved at eksilere sig, dvs. blive autonom. Her især er det, at begrebet æsteticisme er nyttigt; men det er også her, at endnu en tilsyneladende modsætning opstår. Aarestrup er både naturalist og æstetiker. Sanscerfaringen er central, men den er for det første fordoblet til sprog og for det andet emaljeret, som Sophus Claussen siger, til form. Aarestrups digte reagerer *med* den historiske udvikling, jeg har beskrevet her, ved deres naturalisme, og *imod* den ved at tage sig selv som genstand. Der hvor sproget tager sit eget materiale som genstand, konvergerer de to attituder i en radikal materialisme.

5. Emalje og talje

Sophus Claussen, der om nogen arvede Aarestrup, tager forbehold over for netop hans æsteticisme i det citat, jeg har brugt som motto. Det er et præcist, men ikke udtømmende signalement. Claussen peger kun på den ene egenskab ved Aarestrups form. For den er lige så plastisk, som den er emaljeret: det parate blik og det adrætte rim danner modvægt til forsiringen, digtene er på én gang ødsle og knappe. Det er en formel dobbelthed, der svarer til den tematiske mellem sanselighed og dødsfiksering, og hvis indbegreb er den såkaldte Aarestrup-strofe, her fra »Paa Bjerget« (s. 105-106):

Jeg skintede i Mørket
– Skjøndt under Hjerteklappen –
De lysegraae Kamascher
Et Stykke op ad Trappen.

Blikket er parat over for den mindste blottelse, rimet er adræt på trapperne, og rytmen står ikke tilbage. Alle fire vers er på syv stavelser med tre tryk og kvindelig, dvs. tryksvag, udgang (U-U-U-U). De fornemmes som regel jambiske. Det er et meget enkelt strofebillede og en meget enkel strofe, der let bliver ensformig, hvis ik-

264